процесом – вибору бізнес-тактики, бізнес-стратегії, в ході чого формуються міжособистісні зв'язки. Мотиваційна сфера особистості, підпорядкована загальному мотивуванню процесу спільної діяльності, становить внутрішній механізм здійснення суб'єктом підприємницької діяльності, у процесі якої реалізується ділова культура. Формування ділової активності в процесі підготовки до підприємницької діяльності визначається особистісною мотивацією викладачів і учнів. Ділова активність детермінується активною взаємодією суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. Діяльність центрів консультування з професійної кар'єри: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання:* матеріали XIII звітної Всеукр. науково-практичної конф. (м. Київ, 18–28 берез. 2019 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ІПТО НАПН України, 2019. С. 113–188.

2. Яковенко Т.В. Деловая активность как социологическая категория. *Методология, теория и практика социологического анализа современного общества*. Харьков: ХГУ, 1995. С. 94–97.

3. Якокка Ли. Карьера менеджера / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1991. 295 с.

КРАЩІ ПРАКТИКИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

Людмила Пуховська,
провідний науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Наталія Базелюк,
кандидат педагогічних наук

Світова педагогічна скарбниця постійно збагачується національним досвідом проєктної діяльності в освіті з різними модифікаціями і особливостями. У зарубіжних джерелах виокремлюють такі специфікації

проєктного методу навчання: навчання, яке фокусується на актуальних соціальних викликах (challenge-based learning); проблемно-орієнтоване навчання (problem-based learning); навчання з прив'язкою до конкретного місця (place-based learning); навчання, що базується на практиці (activity-based learning); навчання на основі дизайнерської роботи (design-based learning); проєктно-орієнтований підхід в навчанні (project-based learning) тощо.

Дослідники вважають, що кожен із цих різновидів проєктних методів має переваги і недоліки. З точки зору зарубіжної практики вони мають також спільні елементи, а саме: довготерміновий характер виконання проєкту; охоплення декількох дисциплін або всієї спеціальності; контекстуальний характер; колективність навчання; зосередженість на проблемі та її вирішенні тощо. Наявність спільних елементів дозволяє виокремлювати так звані «кращі практики» проєктної діяльності, передусім, проєктного навчання в закладах освіти.

Термін «кращі практики» нині широко використовується у вітчизняній теорії та практиці професійної освіти. У літературі з менеджменту цей англійський термін часто перекладають українською мовою як передовий досвід. На нашу думку, такий переклад є адекватним, адже «краща практика» (better practice) – ніщо інше як формалізація унікального практичного успішного досвіду. Згідно з ідеєю кращої практики в кожній діяльності існує оптимальний спосіб досягнення цілі. І цей спосіб, будучи ефективним в одному місці, може стати таким же ефективним і в іншому місці. Вперше ідею кращих практик сформулював у 1914 р. Ф. Тейлор: «Серед всього багатоманіття методів та інструментів, що використовуються в кожний момент кожного процесу, завжди є один метод і інструмент, який працює швидше і краще ніж інші». Тому мета системи кращих практик – це забезпечення можливості знайти і використати те, що вже існує [1]. Для оцінки кращих практик важливими є два питання: хто виставляє цілі реалізації проєкту (ринок, держава, самі учасники) та хто визначає засоби, які можна використати для досягнення обраних цілей. У цьому плані актуальними є

дослідження досвіду окремих країн, а також міжнародних, зокрема, європейських інституцій, які спрямовують свою діяльність на формування спільного простору професійної освіти і навчання.

У світовому освітньому просторі накопичено значну кількість кращих практик проєктної діяльності закладів професійної освіти, які можуть бути джерелом інноваційності в умовах модернізації сфери професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. В Європейському Союзі значний вклад у створення і поширення кращих практик проєктної діяльності роблять освітні і дослідницькі програми, а саме: Еразмус Мундус, Темпус, Жан Моне, Еразмус+, Горизонт 2020 та інші, що стали потужними інструментами інтернаціоналізації освіти і науки.

Серед закладів професійної освіти інноваційного типу є багато різних прикладів для вивчення і поширення у вітчизняному просторі. Зокрема, проєктна діяльність є основою навчального процесу в освітньому центрі для дорослих TELLUS (поширена назва Теласький коледж) [2]. Він включає професійні заклади у Великобританії (Портсмут), Польщі (Краків), Італії (Турин), Іспанії (Саламанка), навчаючи щорічно біля 2000 студентів із метою покращення їхніх можливостей щодо працевлаштування. Дякуючи підтримці більше, ніж 500 партнерів Теласький коледж має репутацію провайдера високоякісної професійної освіти.

Як зазначається у вступних вимогах, навчальна програма на основі проєктів є ідеальним середовищем для тих, хто прагне практично оволодіти професійними уміннями для вступу в професійну діяльність [2]. Студенти працюють у малих групах над проєктами з реального життя, встановленими місцевими організаціями-партнерами. Організаційні форми – коучинг, наставництво досвідчених фасилітаторів для досягнення цілей, необхідних для виконання короткого проєкту. Їх кульмінацією є завершальні групові презентації, в яких продемонстровано успіх із досягнення основних цілей і висвітлено ключові результати навчання: використання реальних практичних умінь на виробництві та вдосконалення «м’яких» навичок (робота в команді,

спілкування, планування, постійний особистісний розвиток тощо). Важливо відзначити, що зміст навчальних програм укладений відповідно до вимог конкретних робочих місць на виробництві й підтримується кваліфікованими фахівцями галузей для сприяння навчанню студентів у конкретних професійних секторах. У Портсмутському коледжі, наприклад, найбільш популярні сектори включають: бізнес та адміністрацію; автомеханіку; гостинність та харчування; роздрібну торгівлю та торгівлю; соціальну допомогу та ін., у Краківському коледжі – інформаційні технології, автомеханіку, соціальну роботу, фотографію і графічний дизайн, охорону навколишнього середовища, туризм.

Контекст та педагогічні традиції і стратегії розвитку кожної країни в умовах глобалізації та інтеграції зумовлюють особливості проєктної діяльності закладів професійної освіти і навчання. Вивчення кращих практик проєктної діяльності в професійних закладах Фінляндії показало, що в цілому вона спрямовується на розвиток у студентів загальних умінь і метапредметних компетенцій, сприяючи не тільки засвоєнню знань у рамках отримуваної освіти, але й гармонійному соціальному розвитку. Так, в Школі хімічних технологій (Університет Аалто) в 2008–2012 рр. було виконано низку проєктів, спрямованих на запуск міждисциплінарного курсу, присвяченого обробці дерев'яних поверхонь, який об'єднав студентів різних програм (технологів, інженерів, архітекторів). У межах проєкту студенти виконували практичні завдання з розробки технологічних і дизайнерських рішень та створення конкретних продуктів. За оцінкою експертів, студенти, які опанували цей курс, отримали унікальний досвід спілкування, розподілу обов'язків у групі, самостійного перебороження труднощів тощо [3].

Іншим прикладом фінського досвіду у сфері проєктної діяльності закладів освіти є реалізація проєкту «Соціальна фармацевтика», в якому синтезовано інтереси різних інституцій, шкіл, коледжів і університетів Східної Фінляндії. Метою проєкту була розробка змістового блоку, на основі якого вчителі змогли б навчати дітей раціональному використанню лікувальних

засобів. Актуальність цієї тематики зумовлена перспективним прогнозом уведення в шкільну та професійну освіту нового предмету, а навчальних матеріалів на нього не було достатньо. Відтак було створено спеціальний Web-сайт для вчителів, який підтримувався і розвивався новими поколіннями студентів. Він передбачав не тільки прирощення професійних знань, але й додаткову соціально значиму для професійного росту активність студентів. Таким чином, даний проєкт мав дві цілі – формування соціально-значимих для студентів компетенцій і створення суспільного блага.

Досвід проєктної діяльності в професійній освіті і навчанні Франції потребує цілісного компаративного вивчення з метою імплементації його інноваційних ідей в Україні. Актуальність осмислення французького досвіду в сучасних умовах зумовлена тим, що, починаючи з 2018 р. в цій країні розпочалася реформа базової професійної освіти і навчання, яка торкнулася третини учнів професійного потоку для підготовки професійного бакалавра (Bac-pro) або отримання сертифікату професійної кваліфікації (CAP). За даними Національного звіту Франції (мережа VET-in-Report Європейському Центрі розвитку професійної освіти і навчання), проєктне навчання запроваджується в якості обов'язкового складового елемента реформованих курікулумів. Його методичний інструментарій у французькому досвіді отримав назву «індустріальний проєктний метод», який, будучи введеним у навчальну практику ще в кінці минулого століття, суттєво трансформувався в нових соціально-економічних умовах. Зокрема, на зміну однорічним прийшли довготривалі проєкти. Їх тематика і зміст стали в обов'язковому порядку відповідати потребам конкретних компаній, а успішність оцінюється значною мірою з врахуванням сформованості додаткового ресурсного потенціалу для комерціоналізації. В кінцевому рахунку французькі вчені констатують, що в процесі розвитку постійно збільшувалась увага до забезпечення зв'язку проєктно-орієнтованого навчання з практикою і потребами ринку. Успішність цього підходу визначається тим, наскільки викладачам і роботодавцям вдається перевести комерційні потреби у формат навчального проєкту, а

результати навчальних проектів використати в реальній діяльності підприємств. Міжнародно визнаними кращими практиками проектної діяльності у закладах різних рівнів освіти у Франції є функціонування кампусів професій і кваліфікацій [4].

Наведені приклади кращих практик проєктної діяльності в закладах професійної освіти і навчання в країнах ЄС засвідчують, що боротьба за володіння новими уміннями і новими процесами продовжується. Основним обмеженням є не стільки нестача ресурсів, скільки наше уміння розподіляти ресурси для задоволення потреб населення та ефективно управляти проєктами.

Список використаних джерел:

1. Румизен М.К. Управление знаниями / пер. з англ. Москва: Изд-во АСЕ, 2004. 318с.
2. Tellas College: official website. URL: https://telluscollege.com/ (date of access: 05.03.2020).
3. Vahtikari K. Project based learning for master students – Case integrated interior wooden surfaces. *12th World Conference on Timber Engineering*. Auckland, New Zealand. July 15-19, 2012. P. 315–322.
4. Innovation in VET – France. The Example of the Campuses of Professions and Qualifications. Cedefop ReferNet, 2014. URL: https://refernet.centre-inffo.fr/IMG/pdf/Innovation_in_VET.pdf (date of access: 05.03.2020).

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Вікторія Кручек,
завідувач лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Сучасний стан розвитку українського суспільства та системи освіти висуває нові вимоги до фахової підготовки педагогічних кадрів для професійної (професійно-технічної) освіти. Особливої ваги набувають